

Fotó: Fekete Attila

DIGITÁLIS TECHNOLÓGIÁK A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSBAN

A jelen tanulmány kiindulópontját az a feltevés jelenti, hogy az a börtönkörnyezet, amely a fogvatartottakat távol tartja a digitális világtól, hátrányosan befolyásolja reintegrációjuk sikerét. Ezen feltevésre tekintettel bemutatja azokat a börtönügyi kísérleteket, amelyek a különféle digitális technológiák alkalmazására, büntetés-végrehajtásba történő beültetésére irányulnak. Így ismerteti többek között a fogvatartottak elektronikus levelezésének, a videó-látogatásoknak, az internethez való hozzáférésnek a modelljeit, érinti az ún. telemedicina kérdését, illetve bemutatja azt a belga kezdeményezést, amely egy igen szerteágazó digitális platformot nyújt a fogvatartottaknak.

In the present study the starting assumption was that the type of prison environment which keeps the inmates away from the digital world adversely influences the success of their reintegration. From this starting point we describe those penitentiary experiments that aim to apply different digital technologies and to implement them for the prison conditions. For example the study details the concept of prisoners' e-mail correspondence, video-visits and access to Internet, furthermore it addresses the topic of the so called telemedicine, and over and above the article describes the Belgian initiative, which offers a very diverse digital platform for the detainees.

Napjaink digitális társadalma számára szinte elképzelhetetlen a mindennapi élet például a mobiltelefonok, illetve az egyre „okosabb” telefonok, avagy az internet, az e-mailek használata nélkül. A „hálózati társadalom” korának embere „információra éhes”, így az innovatív technikák könnyűszerrel utat találnak maguknak. Kizárhatóak-e ebből a digitális társadalomból a fogvatartottak? Összeegyeztethető-e egymással a börtönkörnyezet és a digitalizált világ?

Nem nehéz belátni, hogy a fogvatartottak kommunikációhoz, a külvilággal való kapcsolattartáshoz való jogával áll szemben a börtönök rendjének, biztonságának követelménye. Tekintettel arra, hogy a sikeres reintegráció fontos szegmense a külvilággal való megfelelően ápoltság, a modern kommunikációs technológiák alkalmazása úgy is felfogható, mint ennek a sikernek a lehetséges eszköze. Természetesen e körben sem a teljes körű hozzáférés biztosításáról van szó, hanem például olyan szelétről a webnek, illetve a média-alkalmazásoknak, amelyek a sikeres reintegrációhoz járulnak hozzá bizonyos készségek elsajátításával, így adott esetben az online munkakeresés, vásárlás megismertetésével. Hivatkozhatunk a normalizáció alapelvére is, amely szerint a börtönkörülményeket – amennyire csak lehet –, közelíteni kell a szabad társadalom feltételeihez. De figyelembe kell venni e kérdéskör olyan aspektusait is, mint az új technológiák bevezetésének és alkalmazásának költségei, nem utolsósorban pedig felvetődik a bv. személyzet ezzel összefüggő munkaterhelése, sőt leépítése is.

A Jewkes és Johnston szerzőpáros¹ már 2009-ben úgy írta le a kommunikációs technológiák és az információk elérésének hiányát, mint a modern szabadságvesztés jellegzetes büntetését, amely egyúttal új szintjét teremti meg a börtön és a társadalom eltávolodásának, és hozzájárul a fogvatartottak társadalmi kirekesztéséhez. Véleményük szerint ezért támogatni kell például a számítógépek által közvetített kommunikációt, mert az része magának a kommunikációhoz való jognak.

Warren² megfogalmazása szerint a társadalmi kirekesztés digitális kirekesztéshez is vezet, ami pedig állandósítja és súlyosbítja az egyén társadalmi kirekesztettségét. Branstetter³ ugyancsak úgy foglal állást, hogy a digitális technikák hiánya igazságtalanul tagadja a fogvatartottak alapvető életvezetési képességét, a meglévők mellé további korlátokat emel, és egyúttal támogatja a visszaesést is. Nézete szerint a digitális világ korlátozásával ugyanis nemcsak a fogvatartottak azon képességét tagadjuk, hogy életben maradjanak egy olyan kultúrában, amely nélkülük terjeszkedik, hanem azt a képességüket is, hogy megküzdjenek a börtönbeli élettel.

Bernd Maelicke⁴ szintén szükséges szociális készségként fogalmazza meg az internet- használattal összefüggő tudást, és úgy véli, egy olyan büntetés-végrehajtási intézet, amely nem ajánl a fogvatartottak számára valamilyen formában hozzáférést a webhez, az többé már nem elfogadható.

Végül megjegyeznénk, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága 2016. január 19-i döntésében⁵ úgy foglalt állást, hogy az Európa Tanács tagállamai nem kötelezhetők a fogvatartottak internethez való hozzáféréseinek biztosítására. Abban az esetben

1 Jewkes, Y., Johnston, H. (2009) p. 132-143.

2 Warren, M. (2007) p. 379.

3 Branstetter, G. (2015).

4 PriSec (2013)

5 Kalda v. Estonia, application no. 17429/10.

azonban, ha a fogvatartó állam engedélyezi a hozzáférést, akkor meg kell indokolja, hogy meghatározott oldalak elérését milyen okkal utasítja vissza.

Az elektronikus levelezés mint modern kommunikációs technológia

Általánosságban elmondható, hogy a postai úton történő levelezést mind jobban kiszorító e-mailek egyre nagyobb elfogadottságnak örvendenek a börtönkörnyezetben is. Angliában például 2006-ban Dorsetben a Guys March büntetés-végrehajtási intézetben alkalmazták először az „e-mail a fogvatartottnak” elnevezésű szolgáltatást, amelyet egy ex-fogvatartott indított útjára.⁶

Fontos hangsúlyozni, hogy nem a felek közötti közvetlen e-mailezésről van szó, mivel a fogvatartottak a számukra érkező elektronikus levél kinyomtatott változatát kapják meg, miután annak tartalmát a hagyományos levelekhez hasonlóan a büntetés-végrehajtás ellenőrizte. Ez a megoldás két kétségtelen előnnyel bír a végrehajtó intézetek számára: egyrésztől ugyanis kizárható, hogy a levél olyan tárgyat tartalmazzon, ami jogszerűen nem lehetne az elítélt birtokában, másrésztől a kézírással szemben az elektronikus változat könnyebben kezelhető. A levél küldője szempontjából pedig a gyorsaság mellett nem elhanyagolható szempont az e-mailek kedvező költségvonzata, tekintve, hogy a szolgáltatás levelenként 35 pennybe kerül, ami olcsóbb, mint a postai úton történő kézbesítés, illetve a telefonálás. A rendszer további 25 pennyért értesítést küld a feladónak, hogy az üzenetét megkapták. Fontos megemlíteni, hogy az angol modellben a fogvatartott oldalán semmilyen költség nem jelentkezik, illetve díjmentes a szolgáltatást alkalmazó büntetés-végrehajtási intézet számára is. Az is lényeges körülmény, hogy az elektronikus levelezés nemcsak a fogvatartott és családtagjai, valamint a barátokkal való kapcsolattartást szolgálja, hanem abba bekapcsolódtak többek között a pártfogói szolgálatok, a jogi szakemberek, alkohol- és drogtanácsadói központok.

A kezdeti kísérleti periódust követően a szolgáltatás alkalmazását kiterjesztették Anglia, Wales és Skócia bv. intézeteire, amely jelenleg szinte minden fogvatartási helyen elérhető. A következő lépés 2010-ben a fogvatartottak által küldött levelek elektronizálása volt, amely azonban nem a számítógéppel írt levelek elektronikus úton történő elküldését jelenti, hanem a fogvatartottak kézzel írt leveleinek beszkennelését és eljuttatását az érintettekhez.

Az Egyesült Királyság területén az első büntetés-végrehajtási intézet, amely teljes körűen alkalmazta az elektronikus szolgáltatást, a skóciai Kilmarnock volt. Noha növekszik a szolgáltatást mindkét fél irányába biztosító intézetek száma, még viszonylag kicsi a lefedettség.⁷ Így alkalmazására jelenleg 20 intézetben van lehetőség.⁸

6 Az ötlet hátterében az állt, hogy hosszú napokat várt hozzátartozói leveleire. A fogvatartása alatt elvégzett egy számítógépes kurzust és szabadulása után 2006 márciusában elindította az emailprisoner.com weboldalt. [http://www.hampshirechronicle.co.uk/news/business/2107835.Ex_inmate_turns_businessman_/](http://www.hampshirechronicle.co.uk/news/business/2107835.Ex_inmate_turns_businessman/)

7 Knight, V. (2015) p. 5.

8 <https://emap.unilink-technology-services.com/index.cfm>

Végül megjegyezhető, hogy a liverpooli börtön azonban 2015 decemberében leállította a fogvatartottak általi e-mail küldést arra hivatkozással, hogy megnövekedett munkaterhet jelent a személyi állomány számára. Az intézet fogvatartottai továbbra is kaphatnak elektronikus levelet, de arra válaszolniuk telefonon, vagy hagyományos levélben lehet.⁹

Az Amerikai Egyesült Államokban szövetségi szinten 2007 óta alkalmazzák a TRULINCS névre elkeresztelt számítógépes rendszert, ami biztosítja annak a lehetőségét, hogy a fogvatartottak elektronikus üzeneteket kapjanak, illetve fogadjanak. A fogvatartottak csak e rendszeren keresztül kaphatnak és küldhetnek üzenetet, míg a levelezőpartnereknek a Corrlinks.com internetes felületet kell használniuk a kapcsolattartás ezen formájához. A levelezéshez minden alkalommal be kell jelentkezni erre az internetes felületre, akár a fogvatartottnak küldött, akár tőle érkező e-mailról van szó. Az üzenetet tehát nem fogják közvetlenül megküldeni a hozzátartozó/levelezőpartner személyes e-mail fiókjába, hanem oda csak egy új üzenetre vonatkozó értesítés fog érkezni.

Az elektronikus üzenetek küldése és fogadása csak a jóváhagyott névjegyzékben feltüntetett személyek vonatkozásában engedélyezett. A levelezésnek e formája a fogvatartott kérelmére indul, amelynek jóváhagyása esetén a rendszer egy üzenetet küld a levelezőpartnernek. Ebben az érintettnek lehetősége van visszautasítani az elektronikus levelezést, akár a jövőre nézve is, illetve a nemleges válasz vonatkozhat bármely szövetségi fogvatartottal való esetleges jövőbeli e-mail váltásra is.¹⁰ A kontaktszemélyek emellett bármikor megszakíthatják a levelezést a fogvatartottal, vagy a rendszer által blokkolhatják a fogvatartottól érkező e-maileket.¹¹

A bv. intézetek az elektronikus leveleket ellenőrzést követően továbbítják a fogvatartottaknak, ami időben hozzávetőlegesen egy óras kézbesítést jelent, míg a fogvatartotti levelek esetében körülbelül 20 percet.

A rendszer 13.000 karakterre (kb. 2000 szóra) korlátozza az e-mailek terjedelmét, ugyanakkor az elektronikus üzenetek számát illetően nincs megkötés, ezért a megengedett karakterszám átlépése esetén egy másik e-mail küldhető.¹²

Fontos előírás, hogy az e-mail nem tartalmazhat csatolmányt, képet, hangfelvételt. A rendszer díjalapú, de ennek megfizetése csak a fogvatartottakat terheli, a levelezőpartner számára ingyenes.¹³

Finnországban 2015 óta van lehetőség arra, hogy a zárt büntetés-végrehajtási intézetekben büntetésüket töltő fogvatartottak¹⁴ e-mailt kapjanak. Ezzel az intézkedéssel a finn büntetés-végrehajtás nem titkolt célja az volt, hogy megfeleljen a finn büntetés-végrehajtási törvény 2015 májusában hatályba lépő módosításának, amely jobb kommunikációs lehetőségeket ajánl a családtagoknak, barátoknak.¹⁵ A zárt in-

9 Samuelson, K. (2015)

10 <http://wysk.lamp.uscourts.gov/ex-offender-suggestions/trulincs-inmate-computer-system-w-y-s-k/>

11 <https://www.bop.gov/inmates/trulincs.js>

12 Zoukis, C. (2015)

13 <http://www.corrlinkssupport.com/how-to-email-federal-prisoner-using-corrlinks/>

14 A reform azért csak a zárt fogvatartó helyeket érinti, mivel Finnországban a nyitott büntetés-végrehajtási intézetek engedélyezik a fogvatartottak számára a létesítmény elhagyását, így ők a börtönön kívül használhatják az internetet.

15 <http://www.prisonerseducation.org.uk/news/blog-finnish-prisons-go-online>

tézetekben elhelyezett elítéltek számára korábban a klasszikus kapcsolattartási formák, azaz a levelezés, a telefon, illetve a látogatások álltak rendelkezésre. Az angol megoldáshoz hasonlóan a finn fogvatartottak sem a számítógép monitorjáról olvashatják az üzenetet, hanem a kinyomtatott változatot számukra a börtön személyzete fogja átadni.¹⁶ A finn büntetés-végrehajtás 2016. év végére tervezi annak bevezetését, hogy a fogvatartottak küldhessenek is elektronikus úton levelet.

Videólátogatások

A videólátogatások alatt interaktív videókommunikációt kell érteni, amely vagy a már bevált videokonferencia-technológiát alkalmazza, vagy olyan virtuális software programokon alapul, mint például a Skype. Annak függvényében, hogy a látogatásokra helyileg hol kerül sor, a videó látogatásoknak alapvetően három modellje különül el egymástól. Egyrészt létezik a közösségi modell, amelynek lényege, hogy a büntetés-végrehajtási intézettel együttműködve a látogatók lakóhelye szerinti közintézmények adnak otthont a videó-beszélgetéseknek. Másodsorban a videó-beszélgetés/látogatás lebonyolítható a látogatók saját lakhelyén, illetve működik a végrehajtási modell, amelynél a végrehajtási intézetben, de nem személyesen kerül sor a látogatásra.¹⁷

Ennek a büntetés-végrehajtási közegben történő bevezetésére elsőként az USA-ban került sor az 1990-es években. Michigan állam büntetés-végrehajtása egyike volt a programot legkorábban alkalmazó végrehajtásoknak.¹⁸ 2014-ben 43 tagállamban, több mint 500 fogvatartási helyen biztosították.¹⁹ Jellemzően kísérleti programként indították el a családdal való kapcsolattartás elősegítésére. Ez a fajta kommunikációs megoldás többek között lehetővé teszi a külvilággal való kapcsolattartást olyan esetekben, amikor a távolság, a költségek vagy más tényezők (például időskor, egészségügyi állapot vagy a fogvatartott elkülönített elhelyezése) a személyes találkozásokat akadályozzák, illetve egyúttal a hagyományos találkozások kiegészítésére is szolgál.

Annak ellenére, hogy viszonylag hosszú idő telt el a bevezetés óta, relatíve kevés információ van a hatékonyságára nézve részint önálló, részint pedig a személyes látogatásokkal való együttes alkalmazását tekintve. Az e tárgykörben folytatott kezdeti vizsgálatok²⁰ egyrészt azt sejtették, hogy a videó-látogatások gyors elterjedése és népszerűsége nyomán csökkeni fog a felek közötti hagyományos látogatások száma. Ezzel szemben mások úgy vélekedtek, hogy éppen ellenkező hatást vált ki, nevezetesen pozitívan befolyásolja a személyes látogatásokat, tekintettel arra, hogy javítja a családdal és a barátokkal való kapcsolattartást. Napjainkban úgy tűnik, hogy a személyes és a videó-látogatásokat egyaránt biztosító börtönkörnyezet nemcsak megőrzi azokat az előnyös vonásokat, amelyekkel a személyes látogatások rendelkeznek, hanem azokat tulajdonképpen kiegészíti, lehetőség szerint növeli.

16 Criminal Sanctions Agency (2015)

17 U.S. Department of Justice, National Institute of Corrections (2014) p. 23.

18 U.S. Department of Justice, National Institute of Corrections: (2014) p. 5.

19 Rabuy, B., Wagner, P. (2015) p. 4.

20 Vö.: Campbell, D. (2012)

A családi kötelekek megtartása, illetve erősítése mellett ugyancsak pozitívumaként említhető, hogy előidézheti a költségek csökkentését, amennyiben a személyi állomány kevesebb munkaórát kell, hogy fordítson például a fogvatartottak mozgására, a látogatások, látogatók ellenőrzésére, tiltott tárgyak keresésére.²¹ New York államban a Westchester megyei fogda 2011-ben például becslések szerint 400.000 dollárt takarított meg azzal, hogy a videó-látogatások révén csökkentek az óvadéki látogatások, a fogvatartottak utaztatásai és egyúttal a személyi állomány ezzel kapcsolatos munkaterhe is.²²

A személyes találkozások számának visszaesése esetén enyhülhet a látogatási központok túlszűfolttsága is, amely kedvezően befolyásolhatja a látogatók, a személyi állomány és a fogvatartottak biztonságérzetét is. Ha pedig kevesebb fogvatartott mozgásával kell számolni, a végrehajtási személyzet nagyobb figyelmet szentelhet a rend és a biztonság fenntartására.

Ez a viszonylag új kommunikációs megoldás a látogatási órák rugalmas ütemezését teszi lehetővé. Különösen alkalmas lehet például az iskoláskorú gyermekekkel kapcsolatban, tekintettel arra, hogy ők a hagyományos látogatási órák alatt általában az iskolában vannak. Emellett egyes esetekben a videó-látogatások a személyes látogatásokat kiegészítve mint további kapcsolattartási lehetőség vehetők igénybe.

Az előnyös vonások körében fontos kiemelni azt is, hogy ez a kommunikációs csatorna nemcsak a családtagokkal, barátokkal való kapcsolatok fenntartását teszi lehetővé, hanem a különféle közösségi szolgálatokkal, munkáltatókkal való kapcsolatfelvételt is szolgálja, így elősegíti a társadalomba való visszailleszkedést és hozzájárul a visszaesés csökkenéséhez.²³

A számtalan kedvező vonás mellett a videó-látogatások korlátokkal is rendelkeznek, így nem minden esetben alkalmas kommunikációs eszközök. Ilyen korlátot jelenthet többek között, ha a családtagok nem rendelkeznek saját számítógéppel vagy megfelelő internet-kapcsolattal. Ebben az esetben tehát számukra a közösségi vagy a végrehajtási modell jöhet számításba, ami azonban utazással, utazási költségekkel jár. Az otthoni videó-látogatások emellett nem ingyenesek: az egyes büntetés-végrehajtási intézetek különböző díjakkal,²⁴ és időtartamokkal biztosítják a kommunikációt, de a legtöbb látogatás 30 perc tartamú.²⁵

Az internethez való hozzáférés

Köztudott, hogy a világhálóhoz való hozzáférés egyre meghatározóbb része sokak mindennapi életének, így digitalizált világunkban egyre nehezebb boldogulni az internet használata nélkül. A Reisdorf – Jewkes szerzőpáros három angliai büntetés-végrehajtási intézetben végzett kutatása²⁶ azt támasztotta alá, hogy az online, és

21 U.S. Department of Justice, National Institute of Corrections (2014) p. 10.

22 County Department Wins Three Awards, Westchestergov.com; www3.westchestergov.com/news/4210-county-departments-win-three-awards.

23 U.S. Department of Justice, National Institute of Corrections (2014) p. 3-19.

24 JPay: Availability & pricing, <http://www.jpays.com/pavail.aspx>

25 JPay: Video Visitation, <http://www.jpays.com/PVideoVisit.aspx>

26 Reisdorf, B.C., Jewkes, Y. (2016) p. 771-786.

a közösségi médiához való hozzáférés hiánya, illetve korlátozottsága a legtöbb fogvatartott számára egyet jelent a társadalmi kirekesztettséggel. Erre tekintettel meglátásuk szerint különösen előnyös lehet az ellenőrzött hozzáférés biztosítása azon fogvatartottak számára, akik nem jelentenek nagy veszélyt a társadalomra, különös tekintettel a rehabilitáció és a szabadulás fázisában.

A kutatás rámutatott, hogy a fogvatartottak körében a kíváncsiság és a lelkesedés mellett éppúgy jelen volt a fenntartás, illetve a félelem is az internet-alapú technológiákkal kapcsolatban. A vizsgálatba vont hosszú tartamú büntetésükből szabadulók például úgy nyilatkoztak, hogy a digitális technológiákkal összefüggő ismeretek hiánya megbélyegzi őket és további stresszhelyzetet eredményez számukra egy olyan világban, amely drámaian megváltozott börtönéveik alatt. A büntetés-végrehajtási személyzet pedig, noha felismerte a korlátozott hozzáférés biztosításának potenciális előnyeit, mégis vonakodóan állt hozzá az internet alkalmazásához, hivatkozva a rend és a biztonság fenntartásának követelményére és elsődlegességére.

A személyi állomány hozzáállása összhangban van az angol börtönszolgálat releváns végrehajtási utasításával,²⁷ amely a fogvatartottak korlátozott internethez való hozzáférést csak akkor engedélyezi, ha azt az egyedi esetek kockázatának kiértékelése előzi meg. Emellett az utasítás alapján az internet elérésével kapcsolatban ugyancsak irányadó a kommunikáció bármely formájának alkalmazása során követendő alapelv, azaz az áldozat védelme, és az olyan információk megosztásának megelőzése, amelyek bűncselekmény elkövetését vagy a fogvatartottak szökését célozzák.

A világháló elérésének korlátozottsága Angliában így egyrészt az internetes oldalakhoz való korlátozott hozzáférést jelenti, másrészt pedig, hogy a szolgáltatás nem biztosított valamennyi fogvatartott számára. Amennyiben a büntetés-végrehajtás engedélyezi a hozzáférést, az a fogvatartott tanulásának, szabadulás utáni letelepedésének, munkábaállásának és egészségvédelmének támogatására irányul. A részben vagy egészben online működő virtuális campusok például a fogvatartottak tanulását elősegítendő, az oktatási részlegek számítógépes termeiben engedélyezik korlátozott tartalmak elérését. A gyakorlatban ugyanakkor számos büntetés-végrehajtási intézetnek gondot okoz a szélessávú internethez való hozzáférés biztosítása, ami a szolgáltatás akadozottságát eredményezi.²⁸

Norvégiában az „Internet a fogvatartottaknak” elnevezésű hálózat valamennyi büntetés-végrehajtási intézetben biztosított.²⁹ Ennek háttérben az áll, hogy a fogvatartottak 40-50%-a részt vesz valamilyen oktatási programban. Ezen oktatási programok az olvasás, az írás, a beszédkészség és a számolási készségek mellett ugyancsak alapvetőnek tekintik az információs és kommunikációs technológiák elsajátítását. Az ország az internet szolgáltatásának egy centralizált megoldását követi, így valamennyi számítógép egyidejűleg ellenőrzés alatt tartható. Ezen biztonsági ellenőrzés ellenére egyes fogvatartottak – így például a túlságosan veszélyes megítélésű rabok – eltilthatók a rendszerhez való hozzáféréstől.

További korlátot jelent, hogy szűrőket alkalmazva nem engedélyezett valamennyi weboldal használata, illetve a rendszer blokkolja az olyan oldalakat, amelyek kábító-

27 HM Prison Service: Prison Service Order, Order number 9010.

28 Knight, V. (2015) p. 7.

29 Monteiro, A., Leite, C., Barros, R. (2015) p. 1042.

szerral, pornográfiával vagy új bűncselekmények elkövetésével kapcsolatosak. Az internet-szűrő több mint 100 különböző kategórián (például oktatás, hírek, közösségi hálózatok, sport) nyugszik. Ezek egy része a fogvatartottak számára nyitott (például oktatás és hírek), míg mások blokkoltak (például közösségi háló). Emellett az egyes weboldalakat több kategóriába sorolják, így például a „Vadászok” magazin a hobbi és a rekreáció kategóriában is szerepel, de amennyiben az újság fegyvereket mutat be, a fegyver kategóriában ugyancsak feltüntetésre kerül. Utóbbira tekintettel adott weboldal blokkolásra kerül.

Az internethez való hozzáférés mellett különbséget tesz a fogvatartó intézetek biztonsági besorolása alapján is. Amennyiben ugyanis magas biztonsági kategóriába sorolt az intézet, akkor a fogvatartottak számára hozzávetőlegesen 20 kategória nyitott, míg az alacsony biztonsági fokozatú intézetekben ennek a duplája. A magas biztonsági kategóriába sorolt börtönökben kommunikációs szűrőt is alkalmaznak, amely blokkolja az interneten történő kommunikációt.

A norvég modell egyedüli keresőprogramként a Google-t engedélyezi a fogvatartottak számára. Működését tekintve a Google felületén keresztül keresés eseménynaplóit a börtön személyzete olvassa el, amely információt ad számukra a keresés dátumára, idejére, a számítógépre, a használó nevére és természetesen magára a keresésre vonatkozóan. A rendszerhez való hozzáférés előfeltétele, hogy a fogvatartott aláírjon egy nyilatkozatot, amelyben egyebek mellett azt vállalja, hogy nem kutat az interneten másik fogvatartottról, a börtön személyzetről és a tanárokról.³⁰

Az Amerikai Egyesült Államok egyes tagállamaiban napjainkban már arra is van lehetőség, hogy a fogvatartottak, illetve hozzátartozóik kifejezetten fogvatartottak számára kifejlesztett táblagépeket vásároljanak, amelyeken keresztül tarthatják a kapcsolatot szeretteikkel. A JPay telekommunikációs cég által 2010-ben piacra kerülő JP4 mini táblagépek alkalmazásának lehetősége igencsak megosztó volt, mivel egyes szakértők szerint a technológia integrálása a börtönökbe szükségszerű, míg az ellenzők – így például az áldozatvédők – a közbiztonság veszélyeztetését látták a lépésben. A gyártó megpróbálta minimalizálni a kockázatot azzal, hogy csak meghatározott funkciók (zene, játékok) tölthetők le. A táblagép segítségével küldött e-maileket, illetve bármely csatlománnyal pedig a büntetés-végrehajtás ellenőrzi.³¹

2015-ben már 11 USA tagállam büntetés-végrehajtási intézetében volt hozzáférhető az eszköz a fogvatartottak számára. Ugyanezen évben pedig elkészült az új modell, a JP5 mini, amely lehetővé teszi az e-mailek mellett videó-felvételek elküldését, pénzáttalást és a korábbi készülékekkel szemben képes a vezeték nélküli hálózatokhoz kapcsolódni. A WIFI hozzáférés ugyanakkor csak akkor biztosított, ha azt a büntetés-végrehajtási intézet engedélyezi. Az e-mailek, valamint a videó-üzenetek elküldéséhez az érintett félnek alkalmanként 40 centet kell fizetnie. A kommunikáció a JPay web platformján keresztül vagy a JPay alkalmazás letöltésével történhet. A gyártó szerint a készülék biztonsági rendszertöltője nem teszi lehetővé más operációs rendszer installálását, és a fogvatartottak nem tudják manipulálni a platformot.³² Mind a

30 Hansen, B. D. (2012) p. 11-15.

31 Railey, K. (2013)

32 Bhattacharya, A. (2015)

bejövő, mind pedig a kimenő kommunikációt a börtönszemélyzet ellenőrzi manuálisan és engedélyezi egyenként.

A polikarbonát műanyag készülék víz-és ütésálló, így abban a gyártó szerint nem lehet illegális tárgyat az intézetbe becsempészni, és törésállóságának köszönhetően fegyverként sem használható fel.³³

Az egészségügyi ellátás új dimenziója: telemedicina

Napjainkban egyre inkább fellelhetők az olyan egészségügyi szolgáltatások is, amikor a beteg, illetve az egészségügyi ellátást biztosító személy nem találkoznak közvetlenül, hanem online, a képernyőn keresztül történik a diagnosztizálás, a tanácsadás, illetve a terápiás eljárás. A telemedicinának elkeresztelt új technológia immár megtalálható a börtönkörnyezetben is. Amíg az USA-ban széleskörű alkalmazásról lehet beszélni, addig európai viszonylatban a 28 EU tagállamból 11-ben van jelen, elsősorban az észak- illetve nyugat-európai országokban.³⁴

Az Egyesült Királyságban például jelenleg 12 büntetés-végrehajtási intézet 23 szakterületen biztosítja a szolgáltatást a fogvatartottaknak.³⁵ Az eljárás az alapellátás mellett lehetővé teszi, hogy a börtön egészségügyi személyzete akut ellátást igénylő helyzetekben szakorvosi tanácsot kérjen, illetve megerősítse a diagnózist vagy újat állítson fel. Többek között dietetikusok nyújtanak virtuális konzultációt az egészségügyi létesítményben, illetve a börtön egészségügyi központjában elhelyezett videokonferencia-eszközök segítségével. Szükség esetén a dietetikusok vizsgálatot is végezhetnek közeli felvételt rögzítő kézi kamera alkalmazásával.

E technológiai megoldás nemcsak gyorsabb konzultációt tesz lehetővé, hanem költséghatékony is azáltal, hogy csökkenti a fogvatartottak kórházba szállításával, kíséretével, felügyeletével kapcsolatos költségeket.³⁶ Egy, a fiatalokú fogvatartottak körében végzett kutatás³⁷ például igazolta, hogy a várakozási idő a telemedicina alkalmazásával 57%-kal csökkent, köszönhetően többek között a szállítási procedúra, illetve a szállítások miatti késések elmaradásának. A vizsgálat egyúttal arra is rámutatott, hogy a program révén szignifikánsan javult a kezelésekhez való hozzáférés, így az ambuláns látogatások száma 40%-kal nőtt, míg a sürgősségi ellátásokban 7%-os visszaesés mutatkozott.

Davies és kollégái tanulmánya³⁸ pedig azt igazolta, hogy az eljárás kiválóan alkalmazható pszichiátriai rendellenességek esetén is. A kezelés korai megkezdése mellett a telemedicinával javult az ellátás színvonala, és egyúttal csökkent a beteg kórházban tartózkodásának tartama.

33 Gondhia, N. (2015)

34 Andriolo, V. (2015)

35 Airedale NHS Foundation Trust: Telemedicine in prisons. <http://www.airedale-trust.nhs.uk/services/telemedicine/telemedicine-in-prisons/> Az Angliai alkalmazásról bővebben Shah, S. (2014)

36 Airedale NHS Foundation Trust: Help for prisoners. <http://www.airedale-trust.nhs.uk/services/telemedicine/case-studies/help-for-prisoners/>; Wotton, R. (1996)

37 Fox, K. C., Somes, G. W., Waters, T. M. (2007) p. 161-167.

38 Davies et al. (2012), hivatkozva Pfortmuellera, C. A. et al. (2013)

Az új technológia vitathatatlan előnyei mellett Wallace és kollégái³⁹ arra hívják fel a figyelmet, hogy az eredményesség kulcsa az „emberi részben”, a felek közötti kommunikációban van. Példaként a Görögország által 1999-ben bevezetett telemedicina sikertelenségére utaltak, ahol a legfőbb akadályt az egészségügyi rendszer rugalmatlansága és a büntetés-végrehajtás bürokráciája jelentette.⁴⁰ Az Amerikai Polgárjogi Szövetség Nemzeti Börtönprojektjének igazgatója pedig amerikai viszonylatban fogalmazta meg, hogy a telemedicina – olcsósága miatt – a börtönkörnyezetben mértéktelenül és nem megfelelően kerül alkalmazásra: az eljárást ugyanis gyakorta a helyi személyzet helyett és nem annak kiegészítésére használják.⁴¹

A Prison Cloud-modell

Belgiumban a börtönnépesség növekedésére reagálva 2008-ban négy új büntetés-végrehajtási intézetet építettek a magánszférával együttműködve.⁴² Ezen intézmények a fogvatartottakkal való bánásmód sajátos megközelítésén és egy új technológiai megoldáson alapulva működnek. A „Börtönfelhő”⁴³ névre elkeresztelt program egy olyan számítástechnikai szolgáltatási platform a fogvatartottak számára, amely lehetővé teszi egyebek mellett, hogy a zárkájukból telefonáljanak, illetve videó-hívásokat kezdeményezzenek,⁴⁴ digitális TV-t nézzenek, videó játékokat játszanak, filmet kölcsönözzenek⁴⁵ vagy kommunikáljanak a végrehajtási személyzettel. Ezen a hálózaton keresztül kérhetnek időpontot az orvostól, vehetnek részt e-learning oktatásban,⁴⁶ relaxálhatnak, konzultálhatnak a jogi képviselőjükkel, megtekinthetik a róluk vezetett bünyügyi nyilvántartást⁴⁷ és megtervezhetik a napirendjüket is. Az elérhető alkalmazások között megtalálható még egy webshop, ahonnan ennivalót, cigarettát vásárolhatnak. Ezen standard applikációk mellett a platform további web alapú alkalmazásokat is befogadhat. Így jelenleg e-mail szolgáltatás is elérhető, amelyben az elektronikus leveleket a hagyományos levelekhez hasonlóan a börtön személyzete ellenőrzi.⁴⁸

Minden fogvatartott rendelkezik egy USB-Stickkel, egy felhasználónévvel, illetve jelszóval, de a rendszer korlátozott és ellenőrzött internetelérést biztosít.

A rendszer működtetői meggyőződéssel vallják, hogy a digitális platform segítségével a fogvatartottak nagyobb felelősséggel szervezhetik életüket és aktívabb szereplőivé válhatnak fogvatartásuknak, emellett hozzájárul, hogy reintegrációjuk a digitális társadalomba is sikeresebb legyen.

39 Wallace, D. L. et al. (2012) p. 465-480.

40 Bővebben Anogianakis et al. (2003) p. 4-7.

41 Ollove, M. (2016)

42 Prisons of the Future project (2015) p. 5.

43 Az elnevezés a számítástechnika egyik ágazatára, az ún. felhő alapú számítástechnikára utal. <http://www.ebo-enterprises.com/en/available-applications>

44 A tilalmi listán szereplő számok kivételével bárkit hívhatnak a nap 24 órájában, a hét minden napján.

45 Ez adott esetben felnőtt tartalmú filmek letöltését is jelenti. Tighe, S. (2016)

46 Az európai börtönökben folyó e-learning oktatásról lásd Hammerschick, W. (2010)

47 Belgiumban a fogvatartottaknak joguk van betekinteni a bünyügyi nyilvántartásukba, így az alkalmazással elszállításuk nélkül gyakorolhatják e jogukat. <http://www.ebo-enterprises.com/en/available-applications>

48 Knight, V. (2015) p. 6.

A rendszer elérése és a külvilággal való kommunikáció az egyes fogvatartottakra szabott. Így bár a szolgáltatások elviekben a nap 24 órájában, a hét minden napján elérhetőek, a fogvatartottak magatartása, a kockázat, illetve a szükségletek függvényében alkalmazásuk egyénenként engedélyezhető. A szolgáltatás időben és helyileg is korlátozható, illetve aktiválható.⁴⁹

A rendszer biztonságát egy NATO-hiteles platform biztosítja, így a személyi állomány által a fogvatartottak minden tevékenysége nyomon követhető bármely internet alapú készülékről.⁵⁰

Zárszó

A digitalizáció, az innovatív technológiai megoldások új kihívások elé állítják napjaink büntetés-végrehajtását. A felhasznált szakirodalom ismeretében kijelenthető, hogy megfontolt, lassú léptekkel ugyan, de a börtönközegbe is beszivárog a digitális technika. A külvilággal való kapcsolattartás hagyományos formáit részint kiegészítve, részint pedig helyettesítve jelennek meg új kommunikációs modellek. Ezek alkalmazása nemcsak a fogvatartottak sikeres társadalmi visszailleszkedését, hanem egyúttal a digitális társadalomba való beilleszkedését is szolgálja. A fogvatartottak eredményes oktatásához járulhat hozzá, ha a tanulási folyamat számítógépen, médiaalkalmazások felhasználásával történik.

Az úttörő szerepet felvállaló büntetés-végrehajtási intézetek tapasztalatai azt mutatják, hogy a rend és a biztonság követelményét szem előtt tartva nem ördögtől való az internet-elérés biztosítása, az elektronikus levelezés bevezetése, a videó-látogatások lebonyolítása, illetve, hogy egyebek mellett az egészségügyi ellátás színvonalának javulása érhető el a telemedicina alkalmazásától is.

Felhasznált irodalom

- Andriolo, Violetta (2015): Use of telemedicine in the European penitentiaries: a 2015 survey. *European Journal of Public Health* 2015/3.
http://eurpub.oxfordjournals.org/content/eurpub/25/suppl_3/ckv172.019.full.pdf
- Anogianakis et al.: Developing prison telemedicine systems: the Greek experience. *Journal of Telemedicine and Telecare* 2003/9.
- Bhattacharya, Ananya (2015): This is the tablet prisoners use. *CNNMoney*, July 23, 2015, <http://money.cnn.com/2015/07/23/technology/jpay-prison-tablet/>
- Branstetter, Gillian (2015): The case for Facebook in prison – why Internet access is a basic human right. *The Daily Dot*, Feb. 5, 2015. <http://www.dailydot.com/opinion/facebook-prisons-internet-access-human-right/>

49 EUROPRIS: Prisons of the future. Prison Cloud. <http://www.euopris.org/projects/prisons-of-the-future/>

50 EBO-Enterprises: Prison Cloud. <http://www.ebo-enterprises.com/en/prisoncloud>

- Campbell, Debbie (2012): Web-Based Inmate Visitation Improves Security and Access in Washoe County, Nevada. http://community.nicic.gov/blogs/national_jail_exchange/archive/2012/11/01/web-based-inmate-visitationimproves-security-and-access-in-washoe-county-nevada.aspx
- Criminal Sanctions Agency: Email can now be sent to prisoners in closed prisons. <http://www.rikosseuraamus.fi/text/en/index/topical/2015/12/emailcannowbesenttoprisonersinclosedprisons.html>
- Davies et al.: A hospital driven telepsychiatry initiative to improve patient care and reduce costs. *North Carolina medical journal*. 2012;73(3):228–30.
- EBO-Enterprises: Prison Cloud. <http://www.ebo-enterprises.com/en/prisoncloud>
- EUROPRI: Prisons of the future. Prison Cloud. <http://www.euopris.org/projects/prisons-of-the-future/>
- Fox, Karen C. – Somes, Grant W. –Waters, Teresa M. (2007): Timeliness and access to healthcare services via telemedicine for adloescents in state correctional facilities. *Journal of Adolescent Health* 41
- Gondhia, Nirave (2015): This is the tablet made for America’s prisons. *Android Authority* July 15, 2015, <http://www.androidauthority.com/this-is-the-tablet-made-for-americas-prisons-625662/>
- Hammerschick, Walter (2010): Report on e-learning in European prisons – Concepts, organisation, pedagogical approaches in prison education. *Learning Infrastructure for Correctional Services*, 23.12. 2010.
- Hansen, Bent Dahle (2012): Internet for inmates in Norway. In: *Strafvollzug und internet*. Wann kommt die erste e-mail aus dem Knast? Berlin
- HM Prison Service: Prison Service Order, Order number 9010.
- Jewkes, Yvonne – Johnston, Helen (2009): Cavemen in an Era of Speed-of-light Technology: Historical and Contemporary Perspectives on Communication within Prisons. *Howard Journal of Criminal Justice*, 48(2), 2009.
- Kalda v. Estonia, application no. 17429/10.
- Knight, Viktoria (2015): Some observations on the digital landscape of prisons today. *Prison Service Journal* July 2015. No. 220.
- Monteiro, Angélica – Leite, Carlinda – Barros, Rita (2015): Lifelong learning through e-learning in european prisons: Rethinking digital and social inclusion. Conference paper, March 2015
- Ollove, Michael (2016): State prisons turn to telemedicine to improve health and save money, *The PEW Charitable Trusts, Stateline*, Januar 21, 2016.; <http://www.pewtrusts.org/en/research-and-analysis/blogs/stateline/2016/01/21/state-prisons-turn-to-telemedicine-to-improve>
- Pfortmuellera, C. A. et al. (2013): Emergency department admissions to a prison hospital: a retrospective cohort study from Switzerland. *Swiss Medical Weekly* 2013; 143: w13753
- PriSec: Web Access and E-learning in the Prison Cell – Well targeted measure for a successful resocialisation or just a newly opened security gap? *Newsletter* 03/2013. www.prisec.de
- Prisons of the Future project. Detailed report of the first working session of the Prisons of the Future, 2.5. Belgium (version 3-11-2015)

- Rabuy, Bernadette – Wagner, Peter (2015): Screening out family time: the for-profit video visitation industry in prisons and jails. A Prison Policy Initiative report. January 2015
- Railey, Kimberly (2013): Some prisons let inmates connect with tablets. USA TODAY, August 18, 2013; <http://www.usatoday.com/story/news/nation/2013/08/17/tabletsforinmates/2651727/>
- Reisdorf, Bianca C. – Jewkes, Yvonne (2016): (B)Locked sites: cases of Internet use in three British prisons. *Information, Communication & Society*. Volume 19, 2016/6.
- Samuelson, Kate (2015): Prisoners can't send emails to friend and family. *Liverpool Echo* 27. December 2015
- Shah, Situl: An investigation into the provision of primary healthcare services to HM Prisons using CISCO HealthPresence for telemedicine applications. <http://www.slideshare.net/SitulShah/telemedicine-for-prisons-finalexternal>
- Tighe, Siobhann: Prisoners allowed access to adult films and internet. *BBC News*. <http://www.bbc.com/news/world-europe-36067653>
- U.S. Department of Justice, National Institute of Corrections: Video visiting in corrections: benefits, limitations and implementation considerations. December, 2014
- Wallace, D. L. et al. (2012): A systematic review of the evidence for telemedicine in burn care: with a UK perspective. *Burns* 38
- Warren, Martyn (2007): The digital vicious cycle: Links between social disadvantage and digital exclusion in rural areas. *Telecommunications Policy*, 31
- Wotton, Richard (1996): Telemedicine: a cautious welcome. *BMJ* 1996; 313: 1375.; <http://www.bmj.com/content/313/7069/1375>
- Zoukis, Christopher: How to email with federal inmates: An introduction to Corrlinks. <http://www.prisonlawblog.com/blog/how-to-email-with-federal-inmates-an-introduction-to-corrlinks#.VyCBNdSLRko>